

Λόγος της Υπουργού Ανάπτυξης κ. Βάσως Παπανδρέου για την Ημέρα της Γυναίκας

Η κυρία Βάσω Παπανδρέου, στις 10 Μαρτίου 1996, εξεφώνησε μαχητικό λόγο στη Νομαρχιακή Α' Αθήνας, με σωστές και προοδευτικές θέσεις, που πρέπει να γίνουν ευρύτερα γνωστές, αφού μάλιστα αποτελούν αγωνιστικό προσκλητήριο για όλες μας.

Δημοσιεύουμε, λοιπόν, παρακάτω μερικά αποσπάσματα που αφορούν καίρια προβλήματα της ισότητας των φύλων και ευχόμαστε να είναι ευρύτερα αποδεκτά από κυβερνητικούς παράγοντες, οργανώσεις και άτομα.

Συγχαίρουμε θερμά την Ελληνίδα πολιτικό, που χρησιμοποίησε τόσο θαρραλέο, σωστό και μαχητικό λόγο για την ισότητα.

Η σημερινή συγκυρία επιβάλλει τον επαναπροσδιορισμό της θέσης της Γυναίκας

...Με τα υπάρχοντα δεδομένα της παρούσας πολιτικής και την αυξανόμενη ανεργία, οδηγούμαστε σε μια διχασμένη κοινωνία, μια κοινωνία αυτών που έχουν και αυτών που δεν έχουν. Χοντρικά, μπορούμε να πούμε ότι διακρίνουμε τρεις κατηγορίες: των ευημερούντων, των μεσαίων, που όμως έχουν μια ανασφάλεια, και των περιθωριοποιημένων, των ανέργων.

Παρόλο που οι νέες συνθήκες δεν είναι τόσο αισιόδοξες, δεν συνηγορούν αναγκαστικά υπέρ της άποψης που θέλει να διανύουμε το τέλος της εποχής των ιδεολογιών και της ιστορίας. Αντίθετα, ξαναρχίζει και σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο προβληματισμός, η αναζήτηση, η ανάγκη για την αφετηρία μιας νέας πορείας...

...Η σημερινή ιστορική συγκυρία, που χαρακτηρίζεται από αστάθεια και ανασφάλεια, αλλά κυφορεί και τις ελπίδες μας για ένα καινούργιο κόσμο, αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία να θέσουμε ξανά το ζήτημα της ίσης συμμετοχής των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και το ζήτημα του επαναπροσδιορισμού της θέσης της γυναίκας στην αγορά εργασίας, δηλαδή, τελικά, το ζήτημα της δημοκρατίας.

Τα αιτήματα αυτά είναι καίρια και θίγουν ένα θεμελιώδες πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών: Τα άνισα δικαιώματα. Είναι γεγονός ότι υπάρχει ανισότητα μεταξύ διαφόρων κοινωνικών ομάδων αλλά και μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απασχόληση κα-

θώς και στην οικονομική, στην κοινωνική και στην πολιτική ζωή.

Στην απασχόληση, είτε πρόκειται για το βιομηχανικό τομέα είτε τον τομέα υπηρεσιών, θα δούμε ότι όσο πιο ψηλά πηγαίνουμε τόσο πιο σπάνια εμφανίζονται οι γυναίκες. Όσο πιο χαμηλά, όσο πιο ανειδίκευτη είναι η απασχόληση, τόσο πιο μεγάλος είναι ο αριθμός των εργαζομένων γυναικών.

Μια τέτοια διάκριση δεν είναι απαράδεκτη μόνο από ηθική άποψη, αλλά αποτελεί και ένα οικονομικό παράλογο, γιατί χάνονται πολύτιμοι άνθρωποι πόροι, τη στιγμή που υπάρχουν ειδικευμένες γυναίκες που δε βρίσκουν απασχόληση ή αναγκάζονται να δεχτούν κάποια άλλη θέση εργασίας η οποία δεν ανταποκρίνεται στα προσόντα τους ή μένουν τελείως άνεργες.

Η γυναικεία εργασία και το δημογραφικό πρόβλημα

...Δύο, νομίζω, είναι οι ουσιαστικές παράγοντες που εμποδίζουν την πρόοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Πρώτον, η διάκριση στην εκπαίδευση και οι δυσκολίες της πρόοδου στην επαγγελματική κατάρτιση. Δεύτερον, το ότι οι εργαζόμενες γυναίκες αντιμετωπίζουν το γνωστό οξύ πρόβλημα: να συμβιβάσουν την επαγγελματική με την οικογενειακή τους ζωή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ίδια η κοινωνία δεν είναι δομημένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να λαμβάνει υπόψη της τις ανάγκες των ίδιων των γυναικών και, τελικά, της ί-

διας της κοινωνίας. Δεν καταλαβαίνουμε ότι το θέμα της φύλαξης των παιδιών, το θέμα το δημογραφικό, δεν είναι απλώς ένα γυναικείο ζήτημα, αλλά ένα ζήτημα που αφορά ολόκληρη την κοινωνία.

Θα έπρεπε, λοιπόν, η κοινωνία να είναι δομημένη κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνει τη δυνατότητα στη γυναίκα να συνδυάζει την επαγγελματική με την οικογενειακή της ζωή.

Σε ορισμένες μελέτες που έχουν γίνει σε ευρωπαϊκές χώρες, έχει γίνει σαφές ότι το δημογραφικό πρόβλημα αντιμετωπίζεται πιο αποτελεσματικά, όταν δίνεται η δυνατότητα στη γυναίκα να συνδυάσει την οικογενειακή και την επαγγελματική της σταδιοδρομία, και όχι όταν την παροτρύνουμε να μείνει στο σπίτι. Στις χώρες όπου δεν υπάρχει απαραίτητη υποδομή για το συνδυασμό, τα ποσοστά αύξησης του πληθυσμού είναι μικρότερα.

Είναι επίσης γνωστό ότι στα επισημονικά και τεχνικά τμήματα των σχολείων και των πανεπιστημίων φοιτούν λιγότερες γυναίκες απ' ό,τι άνδρες. Κι αυτό είναι καθοριστικό, γιατί η συμμετοχή στην εκπαίδευση, στους τομείς της εκπαίδευσης, προσδιορίζει και την επαγγελματική εξέλιξη...

...Από μελέτες που έχουν γίνει σε πάρα πολλές χώρες, είναι φανερό ότι υπάρχει με τάση αύξησης της ανάγκης σε ειδικευμένο προσωπικό. Προβλέπονται κάποια εκατομμύρια θέσεων που θα δημιουργηθούν μέχρι το 2020 –εννοώ στην Ενωμένη Ευρώπη– σε ειδικευμένο προσωπικό, ενώ, ταυτόχρονα, προβλέπεται αύξηση της ανεργίας σε ανειδίκευτο προσωπικό.

Κι εδώ είναι φανερό ότι, αν δεν

αλλάξει η τάση για μην προσανατολίζονται οι νέες γυναίκες σε επαγγέλματα τα οποία έχουν μέλλον, θα αυξάνεται η ανεργία σε βάρος των γυναικών.

Στην Ευρώπη, σήμερα, υπολογίζεται ότι περίπου 50 εκατομμύρια άτομα είναι στο όριο της φτώχειας, αλλά το πρόσωπο της φτώχειας είναι γυναικείο, αφού το 85% των λεγόμενων φτωχών είναι γυναίκες. Άρα φαίνεται και εδώ η μεγάλη ανισότητα, ακόμη και στη φτώχεια...

Η σύγχρονη έννοια της ανάπτυξης

...Σήμερα δεν μπορούμε να μιλάμε για ανάπτυξη, χωρίς την ενίσχυση της δημοκρατίας, χωρίς την ενίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ποιότητα ζωής. Δεν έχει η ανάπτυξη ποσοτική απλώς διάσταση, έχει και ποιοτική. Και κάποιες έννοιες τις οποίες έχουμε ξεχάσει τα τελευταία χρόνια, όπως την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης, τα δικαιώματα μειονοτήτων, την αναδιανομή του εισοδήματος. Είναι άλλο το πώς δημιουργείται ο πλούτος. Και εδώ δεν μπορεί παρά να δημιουργηθεί με βάση τους κανόνες του διεθνούς ανταγωνισμού. Και πρέπει να γίνουμε ανταγωνιστική ως κοινωνία.

Και είναι άλλο το πώς αναδιανέμεται αυτός ο πλούτος, το πώς μια κοινωνία παίρνει υπόψη τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις υποχρεώσεις της. Το πώς αντιλαμβάνεται την έννοια της κοινωνικής αλληλεγγύης. Είναι κάποιες έννοιες που, τελευταία, αρχίζουν λίγο να ξεθωριάζουν, όχι σε ελληνικό, αλλά, γενικότερα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

...Η ανάπτυξη δεν μπορεί παρά να είναι μια διαδικασία που οδηγεί στην ενδυνάμωση των αποδυναμωμένων τμημάτων της κοινωνίας, μέσω μιας συντονισμένης στρατηγικής την δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου μεταξύ διαφόρων περιοχών και ομάδων.

Ενδυνάμωση της κοινωνίας σημαίνει ενεργή συμμετοχή του πολίτη. Δηλαδή, καλύτερη και περισσότερη δημοκρατία. Κι όταν μιλάμε για δημοκρατία, δεν μπορούμε να είμαστε σήμερα ευτυχείς. Διότι δημοκρατία σημαίνει και, σε κάποιο βαθμό, αντιπρο-

σώπευση των διαφόρων κοινωνικών ομάδων και τάξεων, άρα πολύ περισσότερο ικανοποιητική αντιπροσώπηση των γυναικών.

Η σημερινή στάση της πολιτείας και των γυναικών

Και σήμερα πρέπει να πω ότι υπάρχει έλλειμμα δημοκρατίας, διότι η αντιπροσώπηση των γυναικών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή είναι πάρα πολύ υποβαθμισμένη.

...Σήμερα δεν μπορούμε να πούμε ότι είμαστε περήφανοι για το τί έχουμε επιτύχει στον τομέα της συμμετοχής των γυναικών. Ούτε καν ικανοποιημένοι μπορούμε να πούμε ότι είμαστε.

Αν πάρουμε την Ελληνική Βουλή, έχουμε την θλιβερή πρωτιά σε όλη την Ευρωπαϊκή Ευρώπη.

...Αν πάρουμε την Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκεί η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη. Έχουμε μια δήμαρχο σε εκατό δημάρχους και, αν δεν κάνω λάθος, μία μόνο γυναίκα νομάρχη εκλεγμένη...

...Πρέπει να πω όμως ότι έχουμε κι εμείς οι γυναίκες ευθύνες. Πρέπει να δούμε και το δικό μας ρόλο, το δικό μας τρόπο λειτουργίας, αν πράγματι ο τρόπος με τον οποίο έχουμε λειτουργήσει μέχρι σήμερα ήταν ο πιο αποτελεσματικός, για να ενισχυθεί η συμμετοχή των γυναικών, εάν υπήρξε έλλειψη αλληλεγγύης μεταξύ μας –και εγώ πιστεύω ότι υπάρχει– έλλειψη συντονισμού στη δράση μας και αν τα μικροσυμφέροντα μεταξύ μας, πολλές φορές, έγιναν κυρίαρχα.

Η διάσταση λόγων και πράξεων δεν είναι χαρακτηριστικό μόνο των κομμάτων. Δεν είναι χαρακτηριστικό μόνο των ανδρών που συμμετέχουν στα κόμματα. Είναι χαρακτηριστικό και των γυναικών, όλων μας. Και θα πρέπει κάποτε κι εμείς να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους, να κοιτάξουμε τον εαυτό μας στον καθρέφτη και να δούμε γιατί μέχρι σήμερα δεν είχαμε τα αποτελέσματα τα οποία θα έπρεπε.

Προχθές στη Βουλή έγινε μία συζήτηση και ήταν θετικό ότι η Κυβέρνηση δεσμεύτηκε να προωθήσει το Εθνικό Συμβούλιο Ισότητας, καθώς και να ξαναπροωθήσει τις Επιτροπές Ισότητας σε νομαρχιακό και κεντρικό

επίπεδο και να συστήσει μια διακομματική επιτροπή σε μόνιμη βάση, που θα παρακολουθεί όλους τους νόμους και όλες τις νομοθετικές πράξεις, ώστε να εμπλουτίζονται ή να αφαιρούνται διατάξεις οι οποίες δυσχεραίνουν τις γυναίκες στους διάφορους τομείς.

Και αυτές τις ημέρες ακούσαμε πάρα πολλά για το ρόλο της γυναίκας, για την ανάγκη προώθησης των γυναικών. Φοβάμαι όμως ότι σύντομα θα τα ξεχάσουμε, και μετά από κάποιο διάστημα θα κάνουμε έναν απολογισμό ο οποίος δεν θα είναι ιδιαίτερα θετικός.

...Γιατί το γεγονός ότι δεν έχουμε μεγάλη συμμετοχή γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και, κυρίως, στη Βουλή οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στο πώς λειτουργούν τα ίδια τα κόμματα, στο πώς μέσα στους κομματικούς μηχανισμούς συμμετέχουν οι γυναίκες.

Να επιβληθεί το σύστημα των ποσοτώσεων

Πρέπει να πω ότι, όταν δημιουργήθηκε το ΠΑΣΟΚ το 1974 –και ήμουν από τα ιδρυτικά μέλη που φτιάξαμε τη Διακήρυξη από την 1η Κεντρική Επιτροπή– ήμουν αντίθετη προς την καθιέρωση ποσοστού συμμετοχής των γυναικών. Δεν ξέρω αν ήταν αφέλεια ή οραματισμός ή πίστη, αλλά θεωρούσα αυτονόητο τότε ότι ένα σοσιαλιστικό κόμμα δεν μπορεί παρά να προωθήσει την γυναίκα σε όλες τις δραστηριότητες. Και θεωρούσα τότε υποτιμητικό να βάλουμε ποσοστό για τη συμμετοχή των γυναικών.

Μετά από 21 χρόνια, έχω δει ότι οι κατεστημένες νοοτροπίες, τα μικροσυμφέροντα είναι τόσο ισχυρά, που κάθε ιδεολογία, ακόμη και ενός σοσιαλιστικού κινήματος όπως του ΠΑΣΟΚ, πηγαίνει σε δεύτερη μοίρα. Γι' αυτό σήμερα πλέον προτιμώ σ' αυτό το θέμα να έχουμε μια μεγάλη συμμετοχή των γυναικών λόγω ποσοτών, παρά μια αξιοπρεπή απουσία των γυναικών από όλες τις κομματικές διαδικασίες.

Ακούω πολλές φορές γυναίκες μέλη του Κινήματος, αλλά και μη μέλη του Κινήματος, να αρνούνται αυτή την ποσοτόση, γιατί αυτό υποτιμά την γυναίκα. Για μένα, η υποτίμηση είναι ότι δεν μας επιτρέπεται ή δε διευ-

κολύνεται η συμμετοχή μας είτε στα διάφορα κομματικά ή κυβερνητικά όργανα είτε στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας.

...Το ότι όλα τα σοσιαλιστικά κόμματα σε όλες τις χώρες, εκτός από την Ελλάδα, έβαλαν ποσοστά, δείχνει ίσως ότι είναι ο μόνος τρόπος να προωθηθεί η γυναίκα, έστω και με αναγκαστικό τρόπο. Γιατί, αν το αφήσουμε στην καλή θέληση, στις καλές προθέσεις, θα περιμένουμε πολλές δεκαετίες ακόμα. Και δεν έχουμε χρόνο να περιμένουμε. Γι' αυτό πρέπει να το επιβάλουμε τώρα.

Και αυτό δεν το λέω, γιατί πρέπει να συμμετέχουν οι γυναίκες, επειδή είναι γυναίκες. Το λέω, γιατί αυτό που φέρνουμε ως γυναίκες είναι απαραί-

τητο για την ελληνική κοινωνία. Δεν είναι τυχαίο ότι στις βόρειες χώρες της Ευρώπης, που οι κοινωνίες είναι πιο ανθρώπινες, οι αξίες κάπως περισσότερο σεβαστές, υπάρχει μια πολύ μεγάλη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική, στην οικονομική και στην πολιτική ζωή...

...Σε όλες τις χώρες υπάρχει ένα 30%, 25%, 35% ποσοστό συμμετοχής στα κόμματα. Αυτό διευκολύνει και προοδευτικά ενισχύει τη συμμετοχή των γυναικών και στην οικονομία και στην κοινωνία, γιατί αρχίζει σιγά-σιγά να αλλάζει το πρότυπο το οποίο προβάλλεται στην κοινωνία. Έτσι, οι καινούργιες γενιές προσανατολίζονται με βάση αξίες ανθρώπινες και όχι με βάση κάποια παράδοσιακά πρότυπα...

...Στο επόμενο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ πρέπει, όχι να ζητήσουμε, αλλά να επιβάλουμε ένα ποσοστό. Και μπορούμε να το επιβάλουμε, εάν είμαστε αποφασισμένες να μη δώσουμε άλλοθι. Εάν δεν γίνει αποδεκτό ένα αξιοπρεπές ποσοστό συμμετοχής των γυναικών, μπορούμε όλες οι γυναίκες σύνεδροι να αποχωρήσουμε από το Συνέδριο. Τότε θα είναι πολύ δύσκολο για ένα πράγματι Σοσιαλιστικό Κίνημα να είναι αμιγώς ανδρικό...

...Ζούμε στο κατώφλι του 21ου αιώνα και αυτό που απαιτείται είναι η εμπάθυνση και η διεύρυνση της δημοκρατίας. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Και αυτό εντάσσεται στα πλαίσια του αγώνα για μια διαφορετική κοινωνία.